

Greek Journal of Religious Education (GjRE)

Vol 8, No 1 (2025)

Greek Journal of Religious Education

Δεκαπέντε Χρόνια ΚΑΙΡΟΣ! Δεκαπέντε Χρόνια Προσπάθειας και Αγώνα για την Αναβάθμιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης

Κατερίνα Πενιρτζή-Ζαχαράκη

doi: [10.12681/gjre.43515](https://doi.org/10.12681/gjre.43515)

To cite this article:

Πενιρτζή-Ζαχαράκη Κ. (2025). Δεκαπέντε Χρόνια ΚΑΙΡΟΣ! Δεκαπέντε Χρόνια Προσπάθειας και Αγώνα για την Αναβάθμιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. *Greek Journal of Religious Education (GjRE)*, 8(1), 124-129. <https://doi.org/10.12681/gjre.43515>

Δεκαπέντε Χρόνια ΚΑΙΡΟΣ! Δεκαπέντε Χρόνια Προσπάθειας και Αγώνα για την Αναβάθμιση της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης

Κατερίνα Πενιρτζή-Ζαχαράκη, Εκπαιδευτικός Θεολόγος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, katerinapen@yahoo.gr

Θα επιχειρήσω μια πολύ σύντομη αναδρομή στα δεδομένα της θρησκευτικής εκπαίδευσης και τον προβληματισμό γύρω απ' αυτά πριν τον ΚΑΙΡΟ, τα οποία, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, λειτούργησαν ως πρόδρομος του ΚΑΙΡΟΥ.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90, τα χρόνια προβλήματα που ταλαιπωρούν το μάθημα των Θρησκευτικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κινητοποιούν ομάδες συναδέλφων σε όλη την Ελλάδα, (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βόλο, Κοζάνη, Πάτρα), με κοινό προβληματισμό το μάθημα, (το περιεχόμενό του, το πλαίσιο λειτουργίας του, το χαρακτήρα του, το μέλλον του).

Αναγνωρίζαμε την προνομιούχα θέση του μαθήματός μας και του θεολόγου σε όλες τις τάξεις Γυμνασίου και Λυκείου, αναγνωρίζαμε όμως ταυτόχρονα και τα ελάχιστα αποτελέσματα σε επίπεδο γνώσεων αλλά και διαμόρφωσης τρόπου ζωής. Διαπιστώναμε πόσο ξένος ήταν ο λόγος και ο τρόπος των σχολικών εγχειριδίων αλλά και των θεολόγων καθηγητών προς το λόγο και τα ερωτήματα των μαθητών.

Η νέα πνοή στη θεολογία, με το αίτημα της δεκαετίας του 1960 «επιστροφή στους πατέρες», στην εκπαίδευση φτάνει με καθυστέρηση για να διαμορφώσει τα αναλυτικά προγράμματα της δεκαετίας του '80 και τα εγχειρίδια που τα συνοδεύουν. Η αλλαγή σημαντική, αλλά δεν προλαβαίνει να καλύψει την καθυστέρηση και το χάσμα ανάμεσα στο θεολογικό λόγο και το λόγο των παιδιών. Κι ενώ τα σοβαρά θέματα, ο ξένος στους μαθητές και βαρύς θεολογικός λόγος των αναλυτικών προγραμμάτων και των εγχειριδίων, και η φυσιολογία του μαθήματος απασχολούν τους εκπαιδευτικούς και πρέπει να συζητηθούν και να αντιμετωπιστούν σοβαρά, μας προλαβαίνει η ξαφνική εμπλοκή του μαθήματος στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και αλλάζει ριζικά τα δεδομένα του προβληματισμού. Τα θρησκευτικά συμπεριλήφθηκαν για πρώτη φορά στα πανελληνίως εξεταζόμενα μαθήματα της Β' Λυκείου. Έχουμε ένα μάθημα πλέον που εξετάζεται πανελληνίως, βαθμολογείται όπως ακριβώς και τα άλλα μαθήματα, χωρίς όμως να αλλάξει τίποτε από όσα ίσχυαν για το μάθημα, χωρίς καμιά προηγούμενη εμπειρία των διδασκόντων σε τέτοια διαδικασία.

Το παρόν κείμενο αποτέλεσε ομιλία στη διαδικτυακή ημερίδα με θέμα «Η ευθύνη του θεολογικού λόγου σήμερα. 1700 χρόνια από την Α' Οικουμενική Σύνοδο (325 μ.Χ.) & 15 χρόνια Θεολογικός Σύνδεσμος "ΚΑΙΡΟΣ"» και αναφέρεται στην παρουσία του Θεολογικού Συνδέσμου «ΚΑΙΡΟΣ» στον δημόσιο λόγο. Η ημερίδα πραγματοποιήθηκε από τον «Πανελλήνιο Θεολογικό Σύνδεσμο «ΚΑΙΡΟΣ» για την αναβάθμιση της θρησκευτικής εκπαίδευσης» με αφορμή την γιορτή των Τριών Ιεραρχών, το Σάββατο 1η Φεβρουαρίου 2025.

Από πολλούς αυτό θεωρήθηκε αναβάθμιση του μαθήματος η οποία διασφάλιζε την παρουσία του στο ωρολόγιο πρόγραμμα, με το ερώτημα όμως να παραμένει αναπάντητο αν σήμαινε και την ουσιαστική αναβάθμισή του.

Τότε έχουμε ένα «ευχάριστο ξάφνιασμα», όπως το είδαμε οι περισσότεροι, κι όπως το ονόμασε ο Παντελής Καλαϊτζίδης. Τη Διακαινήσιμο εβδομάδα του 1999 με πρωτοβουλία συναδέλφων απ' όλη την Ελλάδα, γίνεται στο Βόλο μία Διημερίδα θεολόγων καθηγητών του Λυκείου, που αργότερα καθιερώθηκε ως η Α' Συνάντηση Θεολόγων Καθηγητών, με θέμα «Το μάθημα των Θρησκευτικών στο Ενιαίο Λύκειο. Νέα δεδομένα και προοπτικές». Η συνάντηση αυτή πυροδότησε μια έντονη κινητικότητα στο χώρο των εκπαιδευτικών θεολόγων και λειτούργησε ως πρότυπο για τις δύο επόμενες συναντήσεις. Η Β' φιλοξενείται στη Μονή Σουμελά το τριήμερο 1 έως 3 Οκτωβρίου του '99 και διοργανώνεται από το Σύνδεσμο θεολόγων Κοζάνης και το περιοδικό ΣΥΝΑΞΗ σε συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους θεολόγων Κοζάνης και Ημαθίας, με θέμα «Το Θρησκευτικό Μάθημα σε μια κοινωνία που αλλάζει». Στις δύο αυτές συναντήσεις στόχος ήταν ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της θέσης του Θρησκευτικού μαθήματος στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που βρισκόταν σε εξέλιξη τότε, αλλά και γιατί πραγματικά η κοινωνία άλλαζε ριζικά και ραγδαία. Την επόμενη χρονιά 5 και 6 Μαΐου 2000, γίνεται η Γ' Συνάντηση στην Αθήνα, στη Γερμανική Σχολή Αθηνών με θέμα «Θρησκευτική Παιδεία και σύγχρονη κοινωνία. Θέσεις και αντιθέσεις». Η ομάδα των θεολόγων συναδέλφων από την Αθήνα που οργάνωσε και συντόνισε τη συνάντηση θέλησε να δώσει βήμα λόγου για το θρησκευτικό μάθημα στην κοινωνία, μέσα στην οποία υπάρχουμε, και η οποία μας παρακολουθεί, και φυσικά έχει λόγο και συχνά αντίλογο στις θέσεις μας. Ακούσαμε τις θέσεις των εισηγητών, κουβαλούσαμε και τη δική μας εμπειρία από τη σχολική πρακτική και καταλάβαμε ότι έπρεπε να διαλεχθούμε ειλικρινά, λαμβάνοντας σοβαρά υπ' όψη και τις αντιθέσεις, με όλους τους ενδιαφερόμενους εάν θέλαμε να κατανοηθούν και να αμβλυνθούν οι όποιες διαφορές και να φανούν δυνατές λύσεις στα προβλήματα της θρησκευτικής εκπαίδευσης.

Μετά τις ζυμώσεις αυτές έφθασε ο καιρός και περίσσεψε η ανάγκη της δημιουργίας ενός συλλογικού οργάνου μέσα από το οποίο θα μπορούσε να εκφραστεί η δυναμική που είχε δημιουργηθεί όλα αυτά τα χρόνια και είχε συμβάλει στην πραγματοποίηση των τριών θεολογικών συναντήσεων.

Και έτσι δημιουργήθηκε ο Πανελλήνιος θεολογικός σύνδεσμος «ΚΑΙΡΟΣ για την αναβάθμιση της θρησκευτικής εκπαίδευσης».

Μέλημα και αγώνας από τη διακήρυξη των αρχών του Συνδέσμου είναι η διακονία μιας ζωντανής θεολογίας σε ένα κοινωνικό - πολιτισμικό τοπίο στη νεοελληνική πραγματικότητα, εντελώς διαφορετικό από αυτό του παρελθόντος. Οι αξίες και τα ζητούμενα έχουν αλλάξει, προτεραιότητα δεν είναι πια τα ανεκτίμητα της ύπαρξης αλλά μια υπερεκτιμημένη υλική ευημερία, συγχρόνως έχουμε μεγάλο και συνεχές μεταναστευτικό ρεύμα, άνθρωποι άλλων πολιτισμών, άλλων θρησκευμάτων είναι δίπλα μας, στη γειτονιά μας και στα σπίτια μας λίγο αργότερα.

Ιδιαίτερα όμως μέλημα και αγώνας μας είναι το πώς μια ζωντανή θεολογία θα μπορούσε να περάσει στις σχολικές τάξεις μέσα από τη θρησκευτική εκπαίδευση. Στις σχολικές τάξεις οι οποίες πλέον δεν έχουν καμία ομοιογένεια ιδιαίτερα ως προς

τη θρησκευτική αναφορά των μαθητών παιδιά ορθόδοξων χριστιανικών οικογενειών, άλλων χριστιανικών δογμάτων, άθρησκων και αλλόθρησκων οικογενειών, αυτοί είναι οι μαθητές μας σε όλη την επικράτεια. Η συνύπαρξη τους, η κατανόηση και ο σεβασμός του διαφορετικού, μέσα κι έξω από το σχολείο είναι το μεγάλο ζητούμενο.

Στον ΚΑΙΡΟ από την ίδρυσή του συζητούσαμε για ένα μάθημα, πού να αφορά όλους τους μαθητές, χωρίς θρησκευτικές, εθνικές ή άλλες διακρίσεις. Ένα μάθημα που θα μπορούσε να παρακολουθήσει την αλλαγή της ελληνικής κοινωνίας και να διαλέγεται με τις σύγχρονες προκλήσεις, που να σέβεται και να διασφαλίζει το διαφορετικό, να το κατανοεί, ένα μάθημα ανοιχτό και εκσυγχρονισμένο με βάση τις τελευταίες διεθνείς εξελίξεις στις Παιδαγωγικές Επιστήμες και ειδικά στη διδακτική του. Ένα μάθημα πολιτισμού που πρώτα και κύρια θα αναφέρεται στην ορθόδοξη Εκκλησία και πίστη, στοιχεία χωρίς τα οποία δεν είναι κατανοητή η ελληνική ιστορική πραγματικότητα μέσα στην οποία υπάρχουν και μορφώνονται οι μαθητές του ελληνικού σχολείου, και που θα μπορούσε πλαισιωμένο με στοιχεία άλλων ομολογιών και θρησκειών να φτάσει σε όλους κι έτσι μέσα από τη γνώση και την κατανόηση να συνεισφέρει στην ειρηνική συνύπαρξη των μαθητών και κατ' επέκταση να συνεισφέρει στον αμοιβαίο σεβασμό και τη συνύπαρξη σ' όλη την ελληνική κοινωνία.

Το 2010 το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων προχώρησε στην εκπόνηση Νέων Προγραμμάτων Σπουδών (Ν.Π.Σ.) για όλα τα μαθήματα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, το «Νέο Σχολείο». Στο πλαίσιο αυτό έγινε και το Ν.Π.Σ. για το μάθημα των Θρησκευτικών. Η πρόταση που διατύπωσε ο ΚΑΙΡΟΣ για το μάθημα στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο βρήκε πρόσφορο έδαφος να υλοποιηθεί γιατί κρίθηκε πως εκπαιδευτικά και θεματικά πληρούσε τις προϋποθέσεις που έθεταν τα Ν.Π.Σ. Στην ίδια δεκαετία έγινε και το Ν.Π.Σ για το Λύκειο. Λειτουργήσαν πιλοτικά στην αρχή και αργότερα βελτιωμένα και αναθεωρημένα σε όλα τα σχολεία.

Με πρόταση λοιπόν του ΚΑΙΡΟΥ και με ενεργή συμμετοχή αρκετών μελών του στη συγγραφή, είχαμε ένα νέο από κάθε άποψη Π.Σ., που χαρακτηρίστηκε ως πρόγραμμα διαδικασίας, έδινε έμφαση στον τρόπο σκέψης των μαθητών και στη διαδικασία της μάθησης, μέσα από τις ποικίλες τεχνικές διδασκαλίας που πρότεινε, διευκόλυνε με εφικτές λύσεις την αντιμετώπιση δυσκολιών και όσον αφορά στην κατανόηση της ύλης και όσον αφορά στις σχέσεις (εκπαιδευτικού – μαθητών – γνώσης) που καλλιεργούνται στη σχολική τάξη. Ιδιαίτερα σημαντικό δε, ένα πρόγραμμα σχεδιασμένο για όλους τους μαθητές ανεξάρτητα από την όποια θρησκευτική ή μη, δέσμευσή τους. Στο μάθημα αυτό οι μαθητές εκπαιδεύονταν στο διάλογο και την κατανόηση με τον θρησκευτικά «άλλον», στην κριτική κατανόηση του ρόλου της θρησκείας στη σύγχρονη ζωή με ζητούμενο την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα που διχάζουν την ανθρωπότητα.

Σύμφωνα με τον οδηγό εκπαιδευτικού, το νέο Π.Σ. ενίσχυε το ρόλο του δασκάλου ώστε να είναι «καθοδηγητικός στη μάθηση, συντονιστικός της ομάδας – τάξης, εμπυχωτικός στη μαθησιακή διαδικασία, διαμεσολαβητικός ανάμεσα στον μαθητή και τη γνώση, συμβουλευτικός – παιδαγωγικός, στοχαστικός και αναστοχαστικός σε όλη τη διαδικασία της μάθησης».

Ο ρόλος λοιπόν του δασκάλου, έτσι όπως καθορίζονταν στο Ν.Π.Σ., είναι δημιουργικός αλλά και πολύ απαιτητικός. Η επιτυχία ή η αποτυχία των αλλαγών

που προτείνονταν αποτελούσε σε μεγάλο βαθμό ευθύνη του εκπαιδευτικού που καλούνταν να τις εφαρμόσει στην πράξη. Εξάλλου, όπως μας πληροφορεί ο κ. Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης ερευνητής της παιδαγωγικής και διδακτικής μεθοδολογίας, «σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες, με στόχο τον εντοπισμό των παραγόντων που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην ποιότητα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η ποιότητα της εκπαίδευσης σε μια χώρα δεν εξαρτάται ούτε από τις κρατικές δαπάνες, ούτε από το μέγεθος της τάξης, ούτε από τον «προοδευτικό» χαρακτήρα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, εξαρτάται από έναν και μοναδικό παράγοντα: την ποιότητα του εκπαιδευτικού προσωπικού».

Η ανάγκη για την προσαρμογή των εκπαιδευτικών στο νέο περιβάλλον που δημιούργησε αυτό το Π.Σ., δημιούργησε και την άμεση και επιτακτική ανάγκη επιμόρφωσης των θεολόγων εκπαιδευτικών προκειμένου να αναπτύξουν τις δεξιότητες που απαιτούσε η αλλαγή.

Αυτή την ανάγκη αναγνώρισε από την αρχή και ο σύνδεσμος ΚΑΙΡΟΣ και την έκανε προτεραιότητά του τα χρόνια της παρουσίας του στον εκπαιδευτικό κόσμο με πολλές και ποικίλες επιμορφωτικές δράσεις. Διοργανώθηκαν επιμορφωτικές ημερίδες, σεμινάρια, βιωματικά εργαστήρια για θεολόγους και δασκάλους για τα Νέα Προγράμματα Σπουδών και τους Φακέλους του μαθήματος. Λειτουργήσαν εργαστήρια διδακτικής μεθοδολογίας με προσομοίωση τάξης, για τη διδασκαλία θεματικής ενότητας και το σχεδιασμό του μαθήματος. Πολύ σημαντικό ήταν και το βιωματικό εργαστήριο στήριξης εκπαιδευτικών θεολόγων στην ψυχοσυναισθηματική προσέγγιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επιμορφωτικές δράσεις πραγματοποίησε ο ΚΑΙΡΟΣ σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και σε διάφορες πόλεις σε όλη την Ελλάδα, στην Πάτρα, την Κοζάνη, την Καστοριά. Έγιναν εργαστήρια σχεδιασμού και υλοποίησης των Ν.Π.Σ., επιμορφωτικές ημερίδες και συναντήσεις για το μάθημα στο Λύκειο.

Από το 2017 επιμορφωτικά λειτουργήσαν και οι Πανελλήνιες Συναντήσεις Θεολόγων του ΚΑΙΡΟΥ που έγιναν στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη. Μέχρι σήμερα έγιναν επτά Πανελλήνιες Συναντήσεις. Τα θέματα των Συναντήσεων καθόριζαν και το περιεχόμενο των βιωματικών εργαστηρίων που ακολουθούσαν πάντα το θεωρητικό μέρος. Οι εισηγήσεις κάθε φορά λειτουργήσαν συμπληρωματικά με τα παιδαγωγικά και βιωματικά εργαστήρια. Τα συμπεράσματα των εισηγήσεων, οι θεολογικές ιδέες και τα σχετικά κείμενα μπορούσαν να μετασχηματιστούν στα εργαστήρια σε διδακτικές προτάσεις για εφαρμογή στη σχολική τάξη. Στόχος όλων των επιμορφωτικών συναντήσεων ήταν τα όποια γνωστικά και διδακτικά οφέλη αποκόμιζε ο εκπαιδευτικός να μπορεί άμεσα να τα ενσωματώσει στη διδασκαλία του στην τάξη. Οι εκπαιδευτικοί, είχαν την ευκαιρία στις επιμορφώσεις να εκφράσουν και να ανταλλάξουν προσωπικές απόψεις και εμπειρίες με σκοπό και το θεολογικό και διεπιστημονικό διάλογο αλλά και την παιδαγωγική προσέγγιση της θρησκευτικής γνώσης. Ταυτόχρονα, αναζητούσαν τρόπους και αναδείκνυαν κριτήρια για το σχεδιασμό και το περιεχόμενο του καθημερινού μαθήματος αλλά, και για μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας. Η επιμόρφωση δηλαδή απευθυνόταν στους εκπαιδευτικούς ώστε να αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούσε ο νέος ρόλος τους στο Ν.Π.Σ., με τελικό αποδέκτη όλης αυτής της γνώσης το μαθητή, με στόχο να λειτουργεί κριτικά

και δημιουργικά σαν σκεπτόμενο άτομο, ώστε να γίνει ικανός να αναλάβει την ευθύνη του εαυτού του αλλά και την ευθύνη της ειρηνικής συνύπαρξης στον κοινωνικό του χώρο.

Οι επιμορφώσεις του ΚΑΙΡΟΥ εκτελούνταν, από το σχεδιασμό μέχρι και την υλοποίησή τους, από μαχόμενους εκπαιδευτικούς στη σχολική τάξη, με την εμπλοκή των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών στις δραστηριότητες των εργαστηρίων. Η αξιοποίηση και εφαρμογή όλων των τεχνικών μεθόδων διδασκαλίας συνέβαλλαν και στη γνωριμία των επιμορφούμενων με τις μεθόδους αυτές αλλά και στην ολιστική εμπλοκή τους στη διαδικασία. Το Ν.Π.Σ. στηρίζονταν στο «πως» της μάθησης, δηλαδή στις τεχνικές διδασκαλίας που ενθαρρύνουν την αυτενέργεια και τη δημιουργικότητα μέσα από το διάλογο και την ουσιαστική επικοινωνία στην σχολική τάξη, χωρίς «έτοιμες» απαντήσεις.

Σε όλες τις επιμορφώσεις που οργάνωσε ο ΚΑΙΡΟΣ οι συνάδελφοι θεολόγοι ανταποκρίθηκαν θετικά, συμμετείχαν είτε ως επιμορφωτές, είτε ως επιμορφούμενοι, με μεράκι και με έμπνευση. Σχεδιάζαν, υλοποιούσαν, παρακολουθούσαν τις επιμορφώσεις ανταλλάσσοντας ιδέες και εμπειρίες. Το Ν.Π.Σ. από τη δομή του έδινε δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών για πειραματισμό και για την εφαρμογή καινοτομιών ώστε το μάθημά μας να είναι το αναζωογονητικό μάθημα του σχολείου.

Σήμερα τα πράγματα στη θρησκευτική εκπαίδευση δυστυχώς άλλαξαν. Μετά τις δικαστικές περιπέτειες και του Π.Σ. και του ΚΑΙΡΟΥ, στις οποίες δεν θα αναφερθώ τώρα, και πριν προλάβουμε να προωθήσουμε για βελτίωση τα δύσκολα σημεία και θέματα του προγράμματος, τα οποία σημειώσαμε μέσα από την πράξη στη σχολική τάξη, αυτό κρίθηκε αντισυνταγματικό από το συμβούλιο της Επικρατείας ως μη ομολογιακό και αποσύρθηκε. Νέο, μεταβατικό ονομαζόμενο, Π.Σ. ομολογιακού χαρακτήρα τώρα εκπονήθηκε για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί βέβαια το ξέρουμε καλά πως η ανάγκη για ανανέωση γνώσεων και δεξιοτήτων δε σταματάει ποτέ, επομένως συνεχής και ανεξάντλητη είναι και η ανάγκη της επιμόρφωσης. Όλη όμως η δυναμική που αναπτύχθηκε αυτά τα δεκαπέντε χρόνια είναι μια παρακαταθήκη που δεν χάνεται, μπορεί να λειτουργήσει σαν παραδομένη εμπειρία η οποία θα φέρνει όλους τους εμπλεκόμενους στη θρησκευτική εκπαίδευση και ιδιαίτερα τον ΚΑΙΡΟ μπροστά στην ευθύνη να συνεχίσει το έργο που ξεκίνησε με τις πολύτιμες και ουσιαστικές επιμορφωτικές του δράσεις.

Όσο πιο πολύ θα διευρύνεται ο κύκλος των επιμορφωμένων και διαφοροποιημένων θεολόγων εκπαιδευτικών, τόσο περισσότερο θα αναδεικνύεται η ανάγκη και το αίτημα για Π.Σ. που θα κατευθύνουν σε ένα θρησκευτικό μάθημα ικανό να απαντάει στο σημερινό μαθητή και στα ζητήματα των καιρών, μας λένε οι συνάδελφοι Βάσω Γώγου και Απόστολος Μπάρολος, οι οποίοι μεταξύ άλλων που έκαναν για το μάθημα των Θρησκευτικών, έδωσαν κυριολεκτικά την ψυχή τους για την επιμόρφωση των θεολόγων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που διδάσκουν το μάθημα στο δημοτικό.

Στα δεκαπέντε χρόνια από την ίδρυση του ΚΑΙΡΟΥ, όσον αφορά στο μάθημα και τα εκπαιδευτικά πράγματα γενικότερα, ο σύνδεσμος πρωτοστάτησε σε πολλά και έκανε αρκετά, ενώ φυσικά θα μπορούσαν να γίνουν ακόμη περισσότερα και

σημαντικά, τίποτε όμως σε συλλογικό επίπεδο δε γίνεται χωρίς την ενεργό συμμετοχή των πολλών. Ας φροντίσουμε όλοι πλέον να διορθωθούν τα όποια λάθη έγιναν και να καλυφθούν οι ελλείψεις.

Αναφορές

- Αγγελόπουλος, Ι. (2006). *Θρησκευτική παιδεία και σύγχρονη κοινωνία: θέσεις και αντιθέσεις*. Εν πλώ.
- Μπάρολος, Α. & Γώγου, Β. (2020). Ευκαιρίες για μάθηση και μετασχηματισμό του ρόλου του θεολόγου εκπαιδευτικού – Δέκα χρόνια επιμορφωτικών δράσεων του «Καιρού». *Ελληνική Περιοδική Έκδοση για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση /Greek Journal of Religious Education*, 3(1), 143-146.
- Πανελλήνιος Θεολογικός Σύνδεσμος «ΚΑΙΡΟΣ για την αναβάθμιση της θρησκευτικής εκπαίδευσης». (χ.η.). *Διακήρυξη Αρχών*. Πανελλήνιος Θεολογικός Σύνδεσμος «ΚΑΙΡΟΣ για την αναβάθμιση της θρησκευτικής εκπαίδευσης». Ανακτήθηκε από <https://www.kairosnet.gr/about-us/declaration>
- Συνάντηση Θεολόγων Καθηγητών Βόλος, Ελλάδα. (2000). *Γιατί «Θρησκευτικά» σήμερα;: πρακτικά της Διημερίδας Το μάθημα των θρησκευτικών στο Ενιαίο Λύκειο (Α' Συνάντηση Θεολόγων καθηγητών)*, Βόλος, 16-17 Απριλίου 1999 (1η εκδ.). Δόμος.
- Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2011). *Νέο Σχολείο: Οδηγός Εκπαιδευτικού στα Θρησκευτικά Δημοτικού – Γυμνασίου*. Αθήνα: Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.